

Sota el cel del capvespre

Un relat de: [Biel Martí](#)

La manera més clara de descriure com em sentia seria, potser, dient que el pitjor moment del dia era quan, sota un cel de lava, l'autobús em deixava a l'entrada del camí de terra. Amb els llibres entre els braços, aquell rierol de pedres i males herbes es convertia cada capvespre en l'última porta, la que separava el punt més agre de la realitat que em tocava viure de la resta del món.

La casa, diria jo, havia estat allí des de sempre, una eternitat en la que res que succeís més enllà suposava cap canvi. Era immutable, perenne. Mirant-m'ho ara, anys després, tinc la percepció que els vespres eren sempre idèntics: un cel amb núvols de tonalitats vermelles, prims i escampats en diferents formes, sovint com un ramat d'ovelles a mig sacrifici; una brisa suau i càlida, o més aviat calenta, que acompanyava l'olor a deixadesa d'un camp on tot eren matolls i restes de porqueria. Cada tarda em preguntava perquè coi hi tornava i la resposta era sempre la mateixa, invariable com la casa: pels meus germans. Jo m'havia arribat a crear un món paral·lel en que, acabat l'institut, els agafaria a tots dos i marxaríem sense avisar, despullant els pares de les poques pertinences que valien alguna cosa: en Brau i la furgoneta, vells i atrotinats ambdós, però que com nosaltres eren víctimes d'una quotidianitat aberrant.

La casa era antiga i estava feta pràcticament tota de fusta. Tenia dos pisos: a la planta baixa el menjador, la cuina i un lavabo; a la planta superior tres habitacions, la de matrimoni, la de la petita i la que compartíem mon germà i jo. Al costat de la casa, a tocar, hi havia un cobert on el pare hi guardava les eines del camp de forma desordenada, juntament a un rebost empolsinat i a un congelador que fou caprici malaguanyat.

M'agradaria dir que amb el temps he aconseguit desprendre'm de tots els records, deixar de veure mentalment les diferents escenes succeïdes. Però mentiria, doncs cada dia, sense excepció i en més d'una ocasió, em venen imatges de tots els episodis que varem viure aquell últim curs d'institut. Encara que puc remuntar fets des que era ben petit... les discussions i amenaces, inclòs els maltractes a la mare, les borratxeres del pare, haver-me d'espavilar sol i tenir cura dels altres dos essent jo només un vailet... El cert és que aquell estiu de cels rogents acumula els fets més penosos i que, al cap i a la fi, van ser el colofó a tot el passat.

Jo no era mal estudiant, tampoc brillant, simplement anava fent i ningú dubtava que em trauria el graduat. De nen, els problemes d'higiene derivats de la situació a casa van cridar l'atenció als professors, però en aquella època els serveis socials no eren com ara, i menys encara en un poble on les cases distaven tant les unes de les altres que, o s'hi anava en cotxe, o calia estar disposat a perdre mig dia d'excursió per una carretera secundària rodejada de camps secs i abandonats. Al fons, com volent mantenir les distàncies, el bosc que flanquejava la vall de la resta de llocs.

El meu germà Albert tenia 11 anys aleshores. S'alimentava bàsicament de porqueries i això feia que estigués gras, molt gras; no per panxacontenta sinó per mal alimentat, només greixos i fècula. Era un nen tímid i poruc, a l'escola rebia constantment burles dels seus companys per l'aspecte deixat, la pudor i la poca capacitat que tenia per relacionar-se amb els demés. El pare el feia servir per desfogar-se aquells temps, doncs temia que jo li plantés cara i si tocava la petita tant jo com la mare saltàvem contra seu.

La petita, la Sara, comptava 8 anys i era tan infantil que semblava haver-se estancat en els 4 o 5. Contràriament a l'Albert, ella estava prima com un escuradents. A escola es passava el dia dibuixant i mirant per la finestra, fantasiejant... Tenia desesperada a la seva professora.

Sap? La distància et permet un punt de vista privilegiat. Encara avui em pregunto per què ningú dels que sospitaven què passava no hi va fer res. Suposo que l'home és un ésser covard i egoista que prefereix no escampar els draps bruts del veí si creu que es tacarà.

El pare es deia Damià i la mare Margarida. Semblen noms de bon auguri però cap dels dos representava el que enunciaven. Ell treballava fent feinetes pel poble i ella estudiava quan es van conèixer. Només cinc mesos després del primer petó van decidir deixar-ho tot per fer la seva. Però no tot surt com un preveu enlluernat per la pròpia joventut i aviat es van trobar essent uns pares massa joves. A mi, que em posaren el nom de Carles, em tingueren amb 19 i 17 anys respectivament. Jo, per aquelles dates, ja feia l'últim curs d'institut i tenia la mateixa edat que la mare en quedar-se prenyada i, com he dit abans, només pensava en fotre el camp.

* * *

Tot es va disparar aquell estiu dels meus 18 anys, però iniciant-se a la primavera. O potser no es va disparar res i

era la traca final a una cadena molt llarga. No em va donar temps a fer plans. Un capvespre, només acabar-se el camí de terra, els crits i insults que provenien del menjador em van anunciar que seria una nit llarga. Els pares eren a la porta de la cuina. Ell amb la samarreta de tirants, llardosa i suada, prim però fibrat degut a anys d'arrossegat feixos de palla i sacs de blat; ella amb el davantal de cuina que segurament no es treia ni per dormir. En Damià retreia a la Margarida que no podia ser que tornés a estar prenyada, que només follaven si ella anava borratxa. Ma mare, que malgrat les pallisses sempre s'hi enfrontava, replicava:

- Tant de bo pogués dir que no és fill teu, així tindria raons per fotre't de debò!

En sentir-me entrar, la discussió va parar de sobte. Feia just un mes, des que vaig muntar l'escena del pastís d'aniversari, que mon pare davant meu, callava. L'escena succeí el dia del vuitè aniversari de la Sara i tots, menys el pare, li havíem muntat una festa. A l'hora de bufar les espelmes ell va entrar begut, amb una merda impressionant, i va dir que no calia celebrar que una nova meuca es feia gran. La nena es va posar a plorar, l'Albert es va recloure com un pollet i la mare va fer veure que no ho sentia. Però jo no, aquell dia no. Li vaig dir que es disculpés, que segués a taula i celebrés la festa.

Evidentment, se'm va fotre, dient alguna cosa com ara: "*qui ets tu, adolescent de merda?*" o semblant, no té importància. La qüestió és que aquell dia de primavera el cel deuria començar a estar tacat de sang, perquè em vaig plantar i vaig repetir-li que segués i celebrés l'aniversari de la seva filla.

- Ho dius tu, que és filla meva. Qui t'assegura que no és del maleït gos?

I va colpejar amb el peu a en Brau, que s'ho estava mirant tot des de l'estora. Encara no sé d'on vaig treure les forces, potser fou un atac de bogeria. Agafant el ganivet de tallar el pastís vaig donar un pas endavant posant-li davant la cara.

- O seus a taula o a partir d'avui tindràs dos nassos.

Si no hagués anat tant borratxo com anava m'hauria pres el ganivet i ventat a hòsties, però es va acollonir que algú s'atrevis a plantar-li cara per primera vegada, es va tornar blanc com un mort i, en silenci, s'assegué a taula. És des d'aquell dia doncs, que s'ho pensava dos cops abans de dir-me res i en veure'm arribar m'evitava, marxant de la sala o simplement acotant el cap i callant. Ja aleshores estava convençut que no ho deixaria d'aquella forma, que el seu orgull ferit de perdedor no el deixaria viure tranquil si no me la tornava.

L'embaràs de la mare, que no es va atrevir a comunicar fins estar de tres mesos i mig, crec que era inicis de març, va estar ple d'incidències. A les visites al metge se'ls informà que el fetus no es desenvolupava correctament i si en Damià no hagués decidit evitar noves consultes, potser s'hauria solucionat. Anar al metge comportava el perill que veiessin els hematomes i ferides que la mare tenia al llarg del seu cos i hauria suposat massa problemes. Davant meu només recordo una pallissa contundent, feia temps, de quan jo tenia 11 o 12 anys. Després passà a pegar-la sempre quan jo no hi era i la mare deia que tot anava bé en preguntar-li-ho. Mai la colpejava a la cara o als braços, sols a parts que la roba tapava. Només que ella m'hagués ensenyat un morat o donat una senyal...

Imagino que l'enfrontament amb el ganivet havia estat massa i no em veia capaç de tornar a enfrontar-me al pare i, a més, per seguretat seva havia decidit controlar-se la beguda i, sense anar borratxo, jo no ho veia tan clar.

Tenint en compte com anaven les coses, no és d'estranyar que la mare bolqués, cada cop més, les seves esperances en el futur nadó. Al llarg de la primavera i des de l'última visita al metge, ella va començar a tenir cura del seu estat: menjava millor (i en conseqüència nosaltres), no bevia gens, sortia a passejar amb la Sara pel camí fins la carretera... Als vespres s'estava llargues estones asseguda a la porxada, prop del cobert de les eines, tot contemplant com es ponia el sol que deixava, de nou, la casa sota un cel de focs. S'acariciava el ventre i cantava en veu baixa nanes amb les que, deia, també ens havia complagut a nosaltres en ser dins la panxa. Una nova criatura havia de comportar un període de calma i allò l'animava a pensar que tot estaria tranquil durant un temps, fins que el nouvingut esdevingués gran.

* * *

Quan ja feia set mesos que estava prenyada, després d'una primavera de relativa serenitat, el pare va arribar del poble amb una trompa com feia temps que no duia. A la mà esquerra portava una ampolla de whisky barat i a la dreta una carta. Només entrar es dirigí a l'Albert, aferrant-lo pel coll, i es posà a insultar-lo:

- No serà per tu que ens fotran, imbècil! El que no han pogut fer fins ara tu no ho esguerraràs, cul de greix!

La mare va entrar esverada al menjador i jo rere seu. Mon germà era de genolls a l'estora somicant i el pare li engegava clatellades amb la vena del coll marcant-se-li i la cara vermella com un pebrot. La Margarida intentà separar-los

mentre jo llegia la carta: el director de l'escola, degut al lamentable estat higiènic de l'Albert, es veia obligat a informar a Serveis Socials. Just en anar a posar-me pel mig, en Damià va deixar anar la mà contra la mare que va fer-se enrere, ensopegà amb la taula i caigué de ventre contra el respall del sofà. En veure'm venir, en Damià prengué l'ampolla i me la llençà, amb tant mala fortuna que em donà al front, deixant-me mig estabornit.

Fins que no va sonar el tret no em vaig refer. A l'ampit de la finestra hi havia l'Albert, gemegant. A través del vidre vaig veure el pare, que tornava del costat del cobert amb l'escopeta de caça a les mans, fent esses. En ocasions, borratxo, semblava més serè que sense beure. La Sara va sortir corrent de casa, desconec on s'havia amagat fins ara, va travessar el cobert deixat de la mà de Déu fins el lloc d'on venia el pare, mentre cridava:

- En Brau no té la culpa! En Brau no té la culpa!

El molt fill de puta va matar el gos.

- Això -va dir encara amb l'escopeta a la mà- us ha de servir a tots de lliçó.

Va exigir a la mare que vestís els nens com calia. Recriminà a l'Albert i la Sara que, si deien alguna cosa, no dubtaria a enviar-los a l'hospital. Per últim em va mirar a mi, sense deixar anar l'arma de caça, el més gran i l'únic que l'havia amenaçat fins ara.

- També va per tu, milhomes! Sàpigues que dormiré amb un matxet sota el coixí.

No el varem tornar a veure en tota la nit. Els tres germans enterràrem en Brau on començava el camp, prop del cobert on havia mort. En aquell espai fosc, l'únic que donava senyals d'ús era la llum vermella del congelador, avorrit, indicant-nos que seguia existint. La mare al·legà trobar-se malament i es ficà al llit. Jo vaig preparar el sopar i en silenci absolut, mentre els dos petits s'aguantaven les llàgrimes, els vaig prometre que no deixaria que els toqués altra vegada. Aquella nit, com qualsevol altra abans, hauria estat bona per marxar però, engegat per un orgull adolescent vaig pensar que qui havia de marxar era ell, no pas nosaltres.

Aviat, doncs, acabaria el curs escolar. Era ben entrat juny quan va passar allò. I aquell vespre sí que tinc la sensació que el cel havia pres una tonalitat de sang, reflectint la que hi havia al terra, on jagué el cos mort d'en Brau. No es feia fosc fins ben bé les dos quarts de deu i l'escampall de núvols que, com una teranyina, semblaven recloure's fins l'horitzó, em va quedar marcat. Vaig pujar a veure la Margarida... la mare... Fou aquell dia que vaig decidir no tornar a referir-m'hi com a pare o mare, sinó pels seus noms. Perquè encara que fos una víctima més, ella tenia gran part de culpa, per aguantar-ho, per no moure un dit, per tolerar durant anys que ell fes el que volgués amb la seva família, per arribar a animar-lo en algunes ocasions o comportar-se igual, reafirmant-lo. Per ser com ell, en el fons, però més covarda o més... No sabia dir què en pensava, d'ella, aleshores, ni què en penso ara.

A part de patir per què acabava l'escola, fet que significava passar moltes més hores a casa, aquell vespre vaig dir a la Margarida que si tornava a passar quelcom semblant, ni que fos remotament, faria una bogeria. I què em va respondre ella?

- Es dirà Salvador. Quan neixi tot serà diferent, ja ho veuràs. Va ser-ho quan va néixer l'Albert i també quan la Sara. Tot serà diferent, per això es dirà Salvador.

Ho va dir-ho acariciant-se el ventre, i el morat que hi tenia em va impedir fixar-me en la seva cara. Jo diria que, d'haver-hi prestat atenció, m'hauria adonat que ja no hi era tota.

* * *

Els últims dies de curs estàvem tots sota sospita. A l'escola, segons m'explicava la Sara, la professora parlava amb ella més sovint que abans i li preguntava coses sobre el que feia fora de l'escola, sobre els pares i els germans. L'Albert callava, però segurament passava pel mateix. I per si les sospites a l'escola no eren suficients cal afegir-hi la que queia damunt de tots en ser a casa. En Damià venia, podria assegurar-ho, més serè que mai i es limitava a mirar-nos. Després sortia al camp, com si pogués salvar la collita malmesa per l'excés de calor, la manca d'aigua i la ridícula atenció que li havia prestat fins ara. Els diners que els mesos anteriors havien arribat amb comptagotes gràcies a la venda de poca cosa al mercat i la paga en negre que en Damià guanyava ajudant un pagès de la zona, el Senyor Valeri, van escassejar de forma perillosa. Menjàvem pitjor i menys, però l'esguard

ens feia callar la gana. Ell ens vigilava, nosaltres el vigilàvem a ell. Jo vigilava també la Margarida. Vivíem sotmesos al silenci que impera en un estat de por. Només la Sara, que cantava per ella mateixa quan estava sola, o la Margarida que parlava amb el nadó dins la panxa, trencaven els espais polsegosos que ens envoltaven.

Sense que cap dels germans se n'adonés, un matí del vuitè més de l'embaràs, ja acabat el curs, la Margarida va parir un nen mort. El Salvador de nom profètic va sortir sense ajut de cap metge, en un part agònic que deixà l'habitació de matrimoni tacada de sang. Deuria haver-hi la dona del Senyor Valeri, ajudant. El cas és que ningú no ens explicà, o almenys a mi, que degut a les malformacions produïdes pels cops durant l'embaràs, el nen va morir només treure el cap. Això vaig saber-ho molt més tard.

L'endemà del part, en Damià ens assegué a taula sense cap crit, amb la cara més ombrívola que de costum i ens digué, sense més, que el nen havia mort només néixer. Ens va fer resar una oració per ell, quan feia generacions que ningú resava en aquella casa i tot aixecant-se afegí, dirigint-se a mi:

- Si fas alguna cosa per menjar, recorda no fer servir el congelador del cobert, està podrit.

Em va sobtar ja que no venia a compte, però ho va dir en veu quasi afable, de manera que vaig fer-li cas. No era moment de rebotar-se per qualsevol tema i d'ell tampoc n'esperava massa coherència, així que no hi vaig donar més voltes.

Durant la setmana següent, la Margarida restà tancada a l'habitació, quasi sense menjar, mentre ell es passava hores al sofà davant qualsevol programa de televisió, bevent cervesa calenta. Jo esperava fets. Em dedicava a preparar quatre coses per menjar per a tothom, ho deixava dins la nevera i sortia a aprendre a conduir pel meu compte, fent anar la furgoneta pel camí fins la carretera. El juny s'acabava i seguia sense ploure i cada capvespre el cel s'entossudia a mostrar el mateix espectacle: llums vermelloses sobre llargs fils de núvols, tentacles de medusa gegant un dia, teranyines al següent, ovelles ensangonades més endavant.

* * *

Exactament el vuitè dia després del part, la Margarida baixà de l'habitació. Anava mitjanament arreglada i caminava tota tibada, seriosa. No va dirigir-nos cap somriure ni tampoc ens saludà, que recordi. Es va tancar a la cuina i quan els tres fills érem a casa ens cridà i ens digué que demà l'ajudaríem tots a endreçar i netejar. En Damià estaria fora treballant pel Senyor Valeri. Esperava col·laboració.

Dit i fet, en el dia de més harmonia que s'havia viscut mai en aquella família, tots quatre varem netejar la casa sencera. La mare s'encarregà del cobert i del congelador, després de la cuina. Els germans varem fer les habitacions, el menjador i els lavabos. Al final de la tarda, la Sara i la Margarida van fer el sopar i l'Albert i jo arreglàrem les males herbes dels voltants de la casa i del camí fins la carretera. Al tornar, la taula estava parada amb certa elegància.

En Damià va arribar ja de nit, sense anar gaire begut, com els últims dies i, malgrat veure la casa com una patena i una taula molt ben servida, es va limitar a remugar alguna cosa i a fer el seu escrutini de sospita sobre tots nosaltres. De fet, jo també estava sorprès i me n'esperava alguna. L'experiència m'havia fet desconfiat, després d'anys sense il·lusions ni gaires alegries, el més normal era restar alerta. Les croquetes i l'amanida senzilles que la Margarida va portar, estaven tant ben preparades que semblaven una delicatessen. L'àpat es quedà una estona a la safata, ningú s'atrevia a començar.

- Tots hem passat una mala època -va dir, encara dreta-. Això vol ser un inici de canvi.

Va servir només a en Damià i esperà a que ho provés. L'home, content de ser respectat, punxà una de les croquetes amb la forquilla i se l'endugué a la boca. Mentre mastegava a la Margarida se li dibuixà un somriure.

- Estan bé -va dir ell secament.

Ella ens va servir amanida, però no croquetes. En Damià s'empassà la segona.

- M'alegro que t'agradi -respongué-. Fa temps que estan fetes i esperava el moment per treure-les, un dia especial.

- Ja era hora que en aquesta casa es mengés decentment. De què son?

- No ho reconeixes? -preguntà ella ampliant el somriure postís-. T'estàs menjant el gos.

L'home deixà de mastegar, amb un tros de croqueta entre les dents. La va mirar a ella i després a nosaltres, que estàvem estorats, amb la boca oberta. Per la cara de la Margarida va saber que era veritat, va escopir amb força i s'alçà de la cadira, trontollant per sortir corrents a vomitar.

- Carles -va dir ella-: agafa les dues bosses que trobaràs a l'escala. Albert, Sara: pugeu a les vostres habitacions.

Va ordenar-ho amb un to tan ferm que cap de nosaltres es va atrevir a qüestionar-la. Al capdamunt de les escales hi havia una bossa d'esport atrotinada i una d'escombraries plena de roba bruta. Els dos germans van pujar a corre-cuita. En tornar la mare sortia per la porta de l'entrada amb l'escopeta de caça a les mans. Es deturà a dos o tres metres d'on en Damià s'eixugava la bilis dels llavis tallats i descolorits. Rere d'ell, en alçar-se i mirar-la, el cel d'un altre capvespre decidí escolar-se.

- Tens dues opcions, malparit: o fots el camp pel teu propi peu o no tornes a caminar en ta vida.

De primeres em vaig sentir orgullós de la Margarida, allà palplantada amb l'arma recolzada a l'espatlla, apuntant-lo, segura i ben dreta. Però en veure-li els ulls em vaig espantar. Les venes de la còrnia li tremolaven i els capil·lars de les parpelles contretes li donaven l'aspecte de qui ha perdut l'oremus. El mataria si no marxava ell per les bones.

- Què colló fas? T'has trastocat?

- Has matat el nostre fill -respongué ella perdent força-. T'he aguantat moltes coses, tantes i tan horribles que creia que podria superar aquesta però t'asseguro, que si he d'escollir entre anar a la presó o veure't un dia més, triaré la primera opció.

Jo podria haver-li tret l'escopeta, era més jove i més àgil. Però fent-ho, ella deixaria d'acanonar en Damià i les conseqüències d'un moviment ràpid d'ell serien iguals, o pitjors, que si li disparava. Al cap d'un parell de minuts, sota l'última resta de la posta de sol, en Damià agafà les dues bosses que jo havia llençat a terra, prop seu. Va buscar les claus de la furgoneta i en veure que no les tenia, va fer que no amb el cap, amenaçador, i es posà a caminar. Quan el varem perdre de vista, la Margarida va esclatar en plors i m'abraçà; tota ella tremolava. Em demanà que em quedés vigilant aquella nit.

* * *

Durant molts dies d'aquell juliol recent estrenat, anàvem tots quatre junts arreu. Es van fer canviar els panys de les portes i es reforçaren les finestres. Pel poble els ulls de la Margarida anaven com bojós buscant i escrutant tots els racons, totes les cares. A cada botiga hi entrava deixant-me a mi a la porta, no sense abans assegurar-se que ell no hi era. Una tarda, la dona del Senyor Valeri ens informà que en Damià no havia anat a treballar cap dia des que la Margarida el féu fora i semblava ser que ningú sabia on era. Tenint en compte que no tenia amics i que els coneguts no se'n refiaven, el més segur és que hagués decidit deixar-nos en pau, almenys durant una temporada, marxant a una altra comarca a cercar feina o a perdre's en rius de whisky barat.

- Tant de bo begui fins que li exploti el fetge -opinà la Margarida.

Aquella notícia no va millorar l'estat d'ella, seguia sense alçar el cap i el juliol avançava mentre jo la veia sovint amb la mirada perduda, fent coses repetitives o sense sentit. Una nit s'adormí tot fent, a mitja, un vestit per nadó. Mica en mica però, anava fent coses necessàries i allò semblava reactivar-la. Va cercar feina i demanà ajuts econòmics que finalment no van arribar, ja que l'assistent social li demanava que expliqués la seva situació i ella no volia que ningú sabés res del que havia passat. El que si va fer fou posar una denúncia per maltractes, i després que declaréssim i que ell no es presentés, la jutge de la capital de la comarca fallà a favor de la Margarida. També va escriure cartes a familiars que ens havien oblidat demanant-los diners. La tercera setmana del mes va trobar feina d'ajudant a la carnisseria del poble.

I segurament pel tipus de feina que tenia, no m'estranyava que sempre que marxava a treballar i sempre que tornava, al llarg d'aquell inusualment calorós juliol, la Margarida passés uns minuts al cobert, davant el congelador. Aquell aparell, fins ara, només havia fet la funció de gastar energia i guardar menjars que no havíem recuperat mai. Els matins i els capvespres doncs, la Margarida entrava al cobert de les eines i manegava alguna cosa. No va semblar-me rar fins que em vaig adonar que no s'emportava res al marxar ni hi deixava res al tornar.

Si fins ara es podria dir que tinc prou capvespres de cel rogent per recordar, puc assegurar que l'últim que vaig passar en aquella casa perduda al mig de la vall, m'ha impedit dormir moltes nits. Inclòs es pot creure, com creia jo, que amb la marxa d'en Damià el pitjor que podia succeir era que tornés. Ho creia perquè els dies eren cada

cop més tranquils i vetllar al porxo amb l'escopeta a la mà ja només ho feia de forma esporàdica. La policia local ens havia assegurat que estarien atents a moviments sospitosos i teníem l'ordre d'allunyament que s'havia emès a la sentència del judici. Però semblàvem abocats a tenir-ne una rere l'altra.

Encuriósit, l'últim capvespre de juliol, mentre la mare feia el sopar i els meus germans aprenien a jugar sense por, vaig acostar-me al cobert. Altres cops, des que era net i endreçat, ja hi havia entrat, però avui no anava a cercar eines de l'armari ni a agafar menjar del rebost. Sobre el congelador hi havia una petita funda de ganxet. La cosa més horrible que podia trobar-me, vaig pensar, eren restes de croquetes d'en Brau, però no allò. En obrir l'aparell vaig veure, cobert amb una manta nova i dins una capa de plàstic, el cadàver d'en Salvador, de color fosc i amb els braços entortolligats al cos, tal i com havia nascut. No recordo haver deixat d'experimentar cap sensació, cap reacció química, sinó totes al mateix temps: por, fastig, llàstima, ràbia, confusió, dolor, odi, vergonya... Malgrat tot el que havia vist en els meus quasi divuit anys, aquella em va colpejar tant que avui, vint-i-cinc anys després, la tinc davant com una fotografia. Les cames em van fer figa i vaig necessitar recolzar-me al rebost per no caure. Vaig tenir arcades sense expulsar res i els ulls se'm cobriren d'un tel de llàgrimes que es quedaren estancades, sense voler rodar galtes avall. El cansament de tota la vida se'm llançà a sobre en un instant i vaig començar a tremolar per les ones d'esgarrifances que m'atacaren com convulsions.

En sortir del cobert, marejat, vaig veure la mare mirant-me des de la porta de la cuina, amb cara d'ensurt. Se'm va acostar, però jo no volia, no podia mirar-la ni escoltar-la.

- Ho has d'entendre -va dir.

La vaig apartar de mi amb la mà i vaig entrar a la casa amb la ment torbada. Ella em seguia, plorant i estirant-me de la camisa suada.

- Ho has d'entendre, Carles -repetia.

Quan l'Albert em va veure restà plantat una estona. La Sara cantussejava mentre feia anar cotxes de joguina per l'estora de la sala. S'aturà i ens mirà.

- Enterra'l -vaig demanar amb veu trencada.

- No! -va dir ella plorant.

- Doncs crema'l.

- És el meu fill!

Sense tornar a mirar-la, sabent que d'allò no me'n referia, vaig demanar a l'Albert que posés en una bossa les seves coses i que ajudés a la Sara. Mentre ho feien sense preguntar, segurament degut a que la meva cara deuria explicar moltes coses, jo em vaig asseure al sofà. La mare seguí davant meu, agenollada, implorant que ho entengués i dient coses que ja no vaig arribar a escoltar.

Abans de marxar, amb els dos petits mirant-nos des de la furgoneta atrotinada, amb els ulls abnegats de llàgrimes, vaig dir-li mentre agafava la meva bossa:

- Si m'ho haguessis dit de seguida, t'hauria ajudat. Ara no puc.

- Ho has d'entendre -va ser l'últim que em va dir.

Vaig pujar a la furgoneta que, després de dos intents, es va engegar. No importava que no tingués carnet, no importava no saber on passariem la nit.

- La mare no ve?

- No, Sara, la mare no ve.

Fent marxa enrere pel camí de sortida a la carretera, el cel del capvespre em mostrà un llarg estol de núvols prims en tons vermellorsos, com una cortina separant el dia de la nit.